

Effectief leerkrachtgedrag in groep 3

1. Inleiding

Een belangrijke taak van de leerkracht in groep 3 is ervoor zorgen dat de leerlingen leren lezen. De vraag is alleen hoe die leerkracht dat het beste kan doen. Houtveen & Brokamp (2018) geven in het boek *Doelgericht werken aan opbrengsten* antwoord op deze vraag. Kort samengevat gaat het erom dat de leerkracht kwalitatieve leesinstructie geeft en daarbij gebruikmaakt van 'het meerlagenmodel'. Dat hij het zelfvertrouwen bij de kinderen stimuleert, effectief gebruikmaakt van de tijd en werkt volgens de evaluatiecyclus om de vorderingen van de leerlingen te monitoren en interventies te plegen.

2. Kwalitatieve leesinstructie

In groep 3 leren de kinderen het alfabetische principe, waardoor ze in staat zijn om bekende woorden accuraat en automatisch te herkennen, en nieuwe woorden te decoderen. Kenmerkend voor de leesinstructie waarin het alfabetische principe wordt aangeleerd, is de directe instructie. Naast instructie van het alfabetische principe moeten kinderen hun kennis van het lezen ook verankeren. Op basis van de hierboven genoemde doelstellingen is een blokkenmodel ontwikkeld dat het kerncurriculum voor groep 3 vormt (Houtveen, Brokamp & Smits 2012). Dat blokkenmodel bestaat uit zes activiteiten die dagelijks uitgevoerd zouden moeten worden:

1. het verkennen van letters en klanken, de leeshandeling en spelling;
2. ondersteund lezen;
3. duolezen;
4. zelfstandig lezen;
5. creatief schrijven;
6. luisteren (voorlezen).

Het blokkenmodel is ontwikkeld om tegemoet te komen aan de behoefte aan instructie en oefening van de meerderheid van de leerlingen (laag 1 = 80% van de leerlingen).

De andere 20% van de leerlingen (laag 2) heeft aanvullende ondersteuning nodig. Een klein percentage van de leerlingen dat extra ondersteuning krijgt, zal naar verwachting hier toch nog niet genoeg aan hebben (laag 3 = 3 tot 5 % van de leerlingen). Die leerlingen hebben instructie nodig die meer expliciet en meer intensief is, en die speciaal ontwikkeld is om tegemoet te komen aan hun individuele behoeften. Doelen van dit meerlagenmodel zijn:

- a. het terugdringen van het aantal leerlingen met leesproblemen;
- b. het op de rails zetten van alle leerlingen om succesvolle lezers te worden.

3. Zelfvertrouwen

Het uitgangspunt in het onderwijs is dat iedere leerling (ook de zwakste) positieve leerervaringen kan opdoen. Dit uitgangspunt stoelt op de aanname dat succes in schools leren leidt tot de ontwikkeling van een goed gevoel van competentie bij leerlingen en dat dit gevoel resulteert in de ontwikkeling van zelfvertrouwen en *self efficacy*. Zelfvertrouwen en *self efficacy* leidt vervolgens weer tot betrokkenheid en een positieve werkhouding dat van positieve invloed is op de leerprestaties (Ames & Ames 1989, in: Houtveen & Brokamp 2018).

4. Tijd

Er is evidentie uit leesonderzoek die aantoont dat de hoeveelheid leestijd in hoge mate bijdraagt aan leesvloeiendheid en leesbegrip (Allington 1983; Stanovich 1986, in: Houtveen, Brokamp & Smits 2012). Het is daarom belangrijk dat er voldoende tijd ingeroosterd wordt voor het leesonderwijs en dat die tijd optimaal benut wordt (Houtveen, Brokamp & Smits 2012).

5. Evaluatiecyclus

Het laatste aspect van effectief leesonderwijs is het bijhouden van de vorderingen van de leerlingen. In groep 3 gaat het daarbij om informatie die verkregen wordt door observaties en leesgesprekken, informatie over het aantal en type boeken dat de kinderen hebben gelezen en informatie die de toetsen geven over de vorderingen van de leerlingen. Op basis van die informatie kan een leerkracht de kinderen indelen in het meerlagenmodel en hen van de juiste interventie voorzien.

6. Tot slot

Om ervoor te zorgen dat leerkrachten van groep 3 hun werk goed kunnen doen, moeten er ook een aantal zaken op schoolniveau vastgelegd worden, zoals doelen en de manier waarop nagegaan wordt of die doelen bereikt zijn. De leesinstructie in groep 3 moet vastgesteld worden en er zullen voldoende boeken aanwezig moeten zijn (bv. door samen te werken met de bibliotheek). Alleen zo kan een context gecreëerd worden waarin kinderen optimaal leren lezen.

Referenties

- Ames, C. & R. Ames (eds.) (1989). *Research on Motivation in Education volume 3 Goals and Conditions*. London: Academic Press Limited.
- Allington, R.L. (1983). "Fluency: The neglected reading goal in reading instruction". In: *The Reading Teacher*, 36, p. 556-561.
- Houtveen, A.A.M. & S.K. Brokamp (2018). *Doelgericht werken aan opbrengsten. Systematisch werken aan verbetering van het onderwijs bij aanvankelijk lezen en voortgezet lezen*. Utrecht: Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum Leren en Innoveren.
- Houtveen, A.A.M., S.K. Brokamp & A.E.H. Smits (2012). *Lezen, Lezen, Lezen! Achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor scholen met een totaal-aanpak (LIST)*. Utrecht: Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum Educatie.
- Stanovich, K. (1986). "Mathew effects in reading: Some consequences of individual differences in the acquisition of literacy". In: *Journal of Educational Psychology*, 93 (2), p. 243-250.